

STUDIEPLAN

FHH50D

Demens og alderspsykiatri

For personell med videregående opplæring
i helse- og omsorgsektoren

Fagskolen Oslo

Studiested: Oslo

Godkjent Nokut: 28.06.2013

Sist revidert: 27.11.2020

ENDRINGSLOGG FOR STUDIEPLAN

Dato	Kapittel/avsnitt	Endring/årsak til endring	Utført av
2019.11.10	Forside	Andre studiesteder enn tidligere	K. Iuell
2020.12.10	4.5 Praksis	Endring i beskrivelse og læringsutbytte	K. Iuell
2020.11.27	Opptak	Synkronisering mot Samordna Opptak	R. Kristiansen

Innholdsfortegnelse

1. GENERELT OM FAGSKOLEUTDANNING I Helse- og oppvekstfag	5
1.1. Bakgrunn og formål med fagretningen Helse- og oppvekstfag.....	5
1.2. Bakgrunn, formål og karrieremuligheter med fordypning Demens og alderspsykiatri	5
1.3. Læringsutbyttebeskrivelser og faglig innhold for studiet som helhet.....	6
1.4. Opptakskrav.....	7
1.4.1. Generelle opptakskrav	7
1.4.2. Opptak på grunnlag av realkompetansevurdering.....	7
1.4.3. Søkere med utenlandsk utdanning	8
1.4.4. Poengberegning og rangering av søkere	8
1.4.5. Krav til politiattest (for Helse- og oppvekststudier)	8
1.5. Evaluering av studiet	9
1.5.1. Underveisevaluering fra studenter	9
1.5.2. Sluttevaluering fra studenter	9
2. ORGANISERING OG OPPBYGGING AV STUDIET – den indre sammenhengen	9
2.1. Fordeling av arbeidstimer.....	10
2.2. Undervisningsformer og læringsaktiviteter.....	10
2.2.1. Arbeidsformer generelt.....	10
2.2.2. Problembasert læring.....	11
2.2.3. Ansvar for egen læring	11
2.2.4. Basisgrupper/kollegagrupper	11
2.2.5. Lærerstyrt undervisning og forelesninger	11
2.2.6. Nettbasert undervisning.....	11
2.2.7. Lærerstyrt veiledning individuelt og i grupper	12
2.2.8. Selvstudium og individuelle oppgaver	12
2.2.9. Prosjektarbeid	12
2.2.10. Presentasjoner.....	12
2.2.11. Praksis med veiledning	12
3. VURDERINGSFORMER	13
3.1. Mappedvurdering (underveisevaluering) og emnekarakter.....	14
3.2. Sluttvurdering og eksamenskarakter.....	14
3.2.1. Vilkår for eksamen.....	14
3.2.2. Veiledet praksis	15
3.2.3. Vurdering.....	15
3.3. Sluttdokumentasjon	15

3.3.1.	Vitnemål	15
3.3.2.	Karakterutskrift.....	15
3.3.3.	Tilknytningskrav, innpass og fritak	16
4.	OVERSIKT OVER EMNER OG TEMA	17
4.1	Emne 1 – Generell del	17
4.2	Emne 2 – Naturlig aldring og alderdommens utfordringer	19
4.3	Emne 3 – Demens og psykiatriske lidelser	21
4.4	Emne 4 – Organisering, system og ledelse	23
4.5	Praksis.....	25
4.6	Emne 5 – Hovedprosjekt/fordypningsoppgave.....	27
5.	VEDLEGG	28
5.1	Retningslinjer for praksis på egen arbeidsplass.....	28
5.2	Retningslinjer for praksis på ekstern arbeidsplass	28
5.3	Skjemaer	28

1. GENERELT OM FAGSKOLEUTDANNING I Helse- og oppvekstfag

Fagskolens opplæringstilbud i Norge skal være tilpasset samfunnets behov for svært mange typer fagkompetanse. Studieplanen for "Demens og alderspsykiatri" på fagskolenivå er utarbeidet i samarbeid med faglig ansvarlige i Bærum kommune, Fagskolen Innlandet og faglærere i Helse- og oppvekstfag i Akershus fylkeskommune. Studieplanen er utviklet med sikte på å gi helsefagarbeidere med videregående opplæring, mulighet til en videreutdanning som kan styrke deres kompetanse i møte med nye og utvidede arbeidsoppgaver i helse- og omsorgstjenesten

Helse- og omsorgssektoren står overfor store utfordringer i årene framover. Endringer i befolkningsmessige forhold og en samfunnsutvikling med økende etterspørsel etter alle typer helse- og omsorgstjenester utfordrer velferdssamfunnet. Demensplanen 2015, er en delplan til Omsorgsplanen 2015 og en oppfølging av Stortingsmelding 25, (2005-2006) Mestring, muligheter og mening. Demensplanen 2015 påpeker blant annet behovet for økt kompetanse blant fagfolk for å kunne gi et omsorgstilbud som er godt tilpasset mennesker med demenslidelse og deres pårørende. Det er derfor viktig å kunne rekruttere, utdanne og beholde kompetente fagfolk. Sentrale dokumenter for god demensomsorg, tilpasset en virkelighet hvor de fleste med demenssykdom vil bli boende lengre hjemme er; Helse- og omsorgsdepartementet (2015) og Demensplan 2020. Et mer demensvennlig samfunn og Helse- og omsorgsdepartementet (2018) og Meld. St. 15 (2017-2018) Leve hele livet- en kvalitetsreform for eldre.

1.1. Bakgrunn og formål med fagretningen Helse- og oppvekstfag

Utdanninger innen Helse- og oppvekstfag har et felles hovedmål: Utdanningene skal utvikle studentene til reflekterte yrkesutøvere. Studentene skal etter gjennomført utdanning ha etablert et grunnlag for livslang læring og kontinuerlig omstilling. Omsorg er en viktig del i arbeidet med personer med demens og alderspsykiatriske lidelser. God omsorg bygger på et helhetlig menneskesyn hvor en møter det enkelte mennesket med respekt og verdighet og med innsikt i den enkeltes livsfortelling og sykdomshistorie.

1.2. Bakgrunn, formål og karrieremuligheter med fordypning Demens og alderspsykiatri

Demens er et hjerneorganisk syndrom, og er en fellesbetegnelse på en rekke sykelige tilstander kjennetegnet ved ervervet kognitiv svikt, svikt i emosjonell kontroll og sviktende funksjonsevne i forhold til dagliglivets funksjoner. Demens debuterer vanligvis hos eldre over 70 år, men kan av og til forekomme hos langt yngre personer. Forekomsten av demens øker i takt med alderen, og er 5 % i aldersgruppen 70-74 år, mens den hele 35 % i gruppen 90 år og eldre. (Alderspsykiatri i praksis, 2008)

Noen av de som får diagnosen demens utvikler personlighetsforandringer med manglende innsikt og dårlig dømmekraft, hemningsløshet, aggressivitet, følelsesmessig avstumpethet og mangel på empati. Angst, depresjon og psykotiske symptomer kan komme i tillegg (Glemsk, men ikke glemt, 2007). De fleste sykdommer som fører til demens er progredierende og irreversible Det vil si at den som er rammet gradvis vil fungere dårligere, og til slutt bli helt hjelpeløs. Det finnes pr. i dag ingen behandling som kan kurere demens. (Alderspsykiatri i praksis 2008).

Alderspsykiatriske sykdommer omfatter bl.a. depresjon, selvmordsfare, mani, angst, søvnproblemer, alkohol og legemiddelmisbruk, psykoser. Med andre ord de samme sykdommene som rammer i yngre år, men som likevel må sees i lys av at pasienten er eldre.

Yrkesutøvere med høyere yrkesutdanning i «Demens og alderspsykiatri» skal ha en grunnleggende omsorgsevne til å kunne møte den enkelte bruker der han eller hun er på bakgrunn av innsikt i den enkeltes livsfortelling og sykdomshistorie. Mennesker med demens og alderspsykiatriske lidelser er ingen ensartet gruppe, og som alle andre har de forskjellige behov og ulike interesser det er viktig å ta utgangspunkt i.

1.3. Læringsutbyttebeskrivelser og faglig innhold for studiet som helhet

Læringsutbyttebeskrivelsen for fagskoleutdanningen skal gi en oversikt over hvilken kompetanse studentene skal ha etter gjennomføring av det aktuelle emne eller utdanningen som helhet. Læringsutbyttebeskrivelsene er i henhold til det nasjonale kvalifikasjonsrammeverkets krav og er inndelt i kunnskap, ferdighet og generell kompetanse.

Kunnskap	Forståelse av teorier, fakta, prinsipper, prosedyrer innen fag, fagområder og/ eller yrker.
Ferdighet	Evne til å anvende kunnskap til å løse problemer og oppgaver. Det er ulike typer ferdigheter - kognitive, praktiske, kreative og kommunikative
Generell kompetanse	Evne til å anvende kunnskap og ferdigheter på selvstendig måte i ulike situasjoner gjennom å vise samarbeidsevne, ansvarlighet, evne til refleksjon og kritisk tenkning i yrkes- og utdanningsammenheng

Overordnet læringsutbytte for Demens og alderspsykiatri

Kunnskap	Studenten <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om alderspsykiatriske diagnoser og ulike typer demens, samt prinsipper og teorier for behandling og personsentrert omsorg • har kunnskap om normale aldringsprosesser og alderdommens utfordringer i dagens samfunn • har innsikt i sentrale og relevante lover og forskrifter som regulerer rettigheter og plikter for pasienter/brukere innen demensomsorg og alderspsykiatri, deres pårørende og yrkesutøvere • har kunnskap om etiske teorier, kommunikasjonsverktøy og samhandling med pasient/bruker med demens og alderspsykiatriske lidelser • kan oppdatere sin faglige kunnskap innen demens og alderspsykiatri • forstår betydningen av helsefremmende og forebyggende arbeid for pasienter/brukere med demens og alderspsykiatri i folkehelseperspektiv
Ferdigheter	Studenten <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kommunikasjonsformer og teknikker profesjonelt i samarbeidet med pasienter/brukere, pårørende, frivillige, kollegaer og andre yrkesgrupper • kan vurdere og iverksette tiltak for å fremme helse, verdighet og deltagelse hos pasienter/brukere med demens og alderspsykiatri

	<ul style="list-style-type: none"> • kan kartlegge situasjoner i møte med pasienter/brukere, og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak som ivaretar brukerens behov for pleie og omsorg • kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede pasienter/brukere med demens og alderspsykiatri når helse og funksjonsevne endres • kan finne informasjon og fagstoff knyttet til arbeid med demens og alderspsykiatri • kan anvende kunnskap om aldring og aldersforandringer hos eldre, til å kartlegge og identifisere ressurser og behov, funksjonsnivå og helsesvikt
Generell kompetanse	<p>Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for etiske utfordringer og dilemmaer, reflekterer over egen praksis, holdninger og verdier i møte personer med demens og alderspsykiatri og deres pårørende • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk i arbeid som ivaretar brukermedvirkning, brukerens integritet, og faglig forsvarlighet • kan utføre helsefremmende, forebyggende, behandlende, rehabiliterende og/eller lindrende omsorg etter pasienten/brukerens individuelle behov • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeidet om tjenestetilbudet til pasienter/brukere med demens og alderspsykiatriske lidelser • kan utvikle arbeidsmetoder og tjenester til pasienter/brukere med demens og alderspsykiatri gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon på arbeidsplassen

1.4. Opptakskrav

Se Forskrift om opptak, studier og eksamen ved Fagskolen Oslo Akershus eller skolens hjemmeside for utfyllende informasjon om opptakskrav. Forskriften er tilgjengelig på fagskolens hjemmeside fagskolen-oslo.no og lovdata.no.

1.4.1. Generelle opptakskrav

- Fullført og bestått videregående opplæring med fagbrev /vitnemål og autorisasjon som helsefagarbeider, hjelpepleier eller tilsvarende, fra studieretning for helse- og oppvekstfag.
- Søkere som kan dokumentere at de skal gjennomføre fagprøve etter opptaksfristen, kan tildeles plass på vilkår om bestått prøve innen 1. oktober
- Studenter som kan komme i kontakt med mindreårige som del av klinisk undervisning eller praksisopplæring, må fremlegge politiattest ved opptak, jfr. § 3-9.Fastsatt med hjemmel i § 27 i Lov om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleloven). Det gjelder alle studietilbud innen helse- og oppvekstfagene på Fagskolen Oslo Akershus

1.4.2. Opptak på grunnlag av realkompetansevurdering

- Realkompetanse er all den kompetansen en person har skaffet seg gjennom formell, ikke-formell eller uformell læring. Dvs. alle kunnskaper og ferdigheter en person har tilegnet seg gjennom utdanning, betalt eller ubetalt arbeid, etterutdanning, fritidsaktiviteter, organisasjonsarbeid og annet som kommer i tillegg til den kompetansen som er dokumentert gjennom grunnutdanningen
- Søkere som ikke fyller kravene til generelt opptaksgrunnlag og som er 23 år eller eldre i opptaksåret, kan søke om opptak på grunnlag av realkompetanse

- Søkeren må ha fem års relevant yrkespraksis. Yrkespraksis må være relevant til studieprogrammet det søkes på studieplanen.
- Vedtak om godkjent realkompetanse er kun gyldig i det påfølgende studieåret, og til den utdanningen det er gitt opptak til

1.4.3. Søkere med utenlandsk utdanning

- Søkere med fullført videregående opplæring fra de andre nordiske landene er kvalifiserte for opptak når den videregående opplæringen i de respektive landene gir generelt opptaksgrunnlag til tertiærutdanning tilsvarende norsk fagskoleutdanning
- Søkere utenfor Norden må dokumentere opplæring og praksis ved autorisert translatør og ha yrkesfaglige studieretninger i Kunnskapsløftet 2006
- Søkere utenfor Norden må ha kunnskaper i norsk tilsvarende nivå B2. Søkere som ikke kan dokumentere dette, må realkompetansevurderes
- Søkere som har utenlandsk utdanning, godkjent i Norge, må også være autorisert i Norge ved inntak til fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag

1.4.4. Poengberegning og rangering av søkere

Poengberegning foretas i hht følgende retningslinjer	Poeng
Fullført og bestått videregående opplæring med fag/svennebrev	10
Minst 5 års relevant praksis uten fagbrev, og med realkompetanse i felles allmenne fag	10
Praksis utover det generelle grunnlag for opptak (som i 100% stilling). Maks 10 poeng	1 poeng pr 6 md
Fagprøve med 'bestått meget godt'	5
Fagprøve i annet fag utover det generelle opptakskrav inkl. praksistid	5
Det gis gjennomsnittlig karakterpoeng av karakterene i alle fag på Vg2/VK1 og tverrfaglig eksamen	Multipliseres med 10
Rangering foretas i hht følgende retningslinjer	
Ved lik poengsum skal det kjønn som er underrepresentert i det yrket eller den profesjon opplæringen skal føre frem til, kvoterer	
Yrkeserfaring eller annen kompetanse kan brukes til rangering av søkere	

1.4.5. Krav til politiattest (for Helse- og oppvekststudier)

Ved opptak til utdanninger der studenter kan komme i kontakt med mindreårige som del av klinisk undervisning eller praksisopplæring, skal det kreves at studentene legger frem politiattest som omtalt i politiregisterloven § 39 første ledd. Hvis det er gitt særlige regler om politiattest for bestemte typer yrkesutøving, gjelder disse tilsvarende for studenter som deltar i praksisopplæring eller klinisk undervisning. Det gjelder alle studietilbud innen helse- og oppvekstfagene på Fagskolen Oslo Akershus.

Se Forskrift om opptak, studier og eksamen ved Fagskolen Oslo Akershus eller skolens hjemmeside for utfyllende informasjon om opptakskrav. Forskriften er tilgjengelig på fagskolens hjemmeside fagskolen-oslo.no og lovdata.no.

1.5. Evaluering av studiet

Tilbakemelding om utdanningskvaliteten ved Fagskolen Oslo Akershus fra relevante aktører er et grunnleggende element i systemene for kvalitetssikring. Fagskolen Oslo Akershus innhenter informasjon fra *studenter, undervisningspersonalet, sensorer og aktører i yrkesfeltet*. Fagskolen Oslo Akershus skal gjennomføre elektroniske og anonyme evalueringsundersøkelser. Evalueringene skal gjennomføres i samme tidsperiode hvert år definert for henholdsvis emne og tema, og evalueringene skal dekke de samme områdene slik at en oppnår kontinuitet og sammenlignbare resultater over tid.

Med mål om kontinuerlig utvikling av utdanningen ved Fagskolen Oslo Akershus legges det til rette for at studentene vurderer opplevd læringsutbytte, utdanningsinnhold og progresjon, herunder undervisning, arbeidsmetoder, læringsmiljøet og eventuelle praksisperioder, utstyr og annen infrastruktur. Det gjennomføres underveisevaluering for emne/tema, samt en sluttevaluering ved skoleårets avslutning. Evalueringsundersøkelsene skal være korte, konsise og legge grunnlag for god analyse som kan føre til eventuelle justeringer og forbedringer av undervisningen og øvrig utdanningskvalitet.

Undersøkelsene omfatter områder som:

- Studieinformasjon om tilbudet
- Innholdet i studieplanene
- Undervisningsmetoder
- Undervisningspersonalets undervisnings- og fagkompetanse
- Veiledning av og tilbakemeldinger til studentene
- Fysisk og psykososialt læringsmiljø
- IKT
- Aktualitet og yrkesrelevans

For å sikre nødvendig statistisk grunnlag for evaluering og analyse skal svarprosenten være høy. Ved kritisk lav svarprosent skal respondentene kontaktes med anmodning om å svare på undersøkelsen.

1.5.1. Underveisevaluering fra studenter

Hensikten med underveisevalueringen er blant annet å kunne gjøre raske justeringer i pågående utdanninger, og avdelingsleder iverksetter derfor nødvendige forbedringstiltak umiddelbart i samarbeid med underviser.

1.5.2. Sluttevaluering fra studenter

Sluttevaluering for studentene vil overlape med underveisevalueringen på flere områder, men skal ha særlig fokus på faglige og mer generelle problemstillinger knyttet til utdanningen.

2. ORGANISERING OG OPPBYGGING AV STUDIET – den indre sammenhengen

Det totale læringsutbyttet for utdanningen skal oppnås gjennom teoretiske og praktiske elementer i emnene. Studieplanen skal tydelig vise sammenhengen mellom det overordnede læringsutbyttet for studiet og læringsutbyttet for emnene i studiet. Denne indre sammenhengen i utdanningen er derfor viktig og det vil i det følgende bli redegjort for gjennomføringsmodell, undervisningsformer og

Arbeidsmetoder som anvendes i studiet er forelesninger, dialogpreget undervisning, muntlig framlegg, presentasjoner, prosjektarbeid med tverrfaglig fokus, praksis, refleksjon over eget arbeid og selvstudium med nettstøtte. Ulike former for arbeid i grupper, som for eksempel rollespill evt. med bruk av video kan også benyttes.

Arbeidskrav er studentoppgaver som løses individuelt eller i gruppe. Dette forutsetter at studenten deltar aktivt i eget læringsarbeid og samarbeider med andre.

Studentens læring følges opp gjennom veiledning og undervurdering individuelt og i gruppe. Læringsarbeidet støttes med bruk av digital læringsplattform. Studenten får egen opplæring i bruk av PC og digitale læremidler for eksempel Word, Power Point og Excel av lærere og IKT-ansvarlig.

Bruk av ulike pedagogiske metoder skal legge til rette for:

- aktiv deltakelse fra studentene og støtte til deres egne initiativ
- arbeid med virkelighetsnære problemstillinger fra praksisfeltet og aktuell teori
- fagforståelse, refleksjon over egen praksis og etiske problemstillinger som motiverer til læring, utvikling og etisk bevissthet
- studentmedvirkning i beslutningsprosesser som angår gjennomføringen av studiet
- tverrfaglig erfaring for å øke forståelsen og respekt for eget og andres fagfelt

2.2.2. Problembasert læring

En problembasert læringsform tar utgangspunkt i at studenten skal bruke egne erfaringer fra arbeidslivet (casebasert). Denne læringsformen er godt egnet for å knytte teori og praksis sammen for voksne med yrkes- og livserfaring.

2.2.3. Ansvar for egen læring

Studenten lager egne læringsmål og er aktive i planlegging, gjennomføring og vurdering av måloppnåelse. Studenten skal selv aktivt søke og ta imot veiledning. Veiledning og selvrefleksjon over tid bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse i arbeidet med demens og alderspsykiatri.

2.2.4. Basisgrupper/kollegagrupper

Ved studiestart etableres tverrfaglige basisgrupper med 4-6 studenter i hver gruppe. Erfaringsdeling og faglig refleksjon er et formål med arbeid i basisgrupper. Arbeidet i basisgrupper er obligatorisk og forpliktende. Gruppene arbeider med arbeidskrav, litteratur, refleksjon over egen læring og evaluering av studieopplegget.

2.2.5. Lærerstyrt undervisning og forelesninger

Ukentlige forelesninger, både av fagansvarlig lærer og andre interne og eksterne forelesere, samt dialogbasert undervisning i hel klasse benyttes. Digitale verktøy og filmer benyttes også. Arbeid i fellesskap med virkelighetsnære problemstillinger fra praksisfeltet, lærerstyrte rollespill og presentasjoner.

2.2.6. Nettbasert undervisning

It's Learning benyttes aktivt i undervisningen. Arbeidsoppgaver, linker til relevante kilder og generell informasjon fra lærer blir lagt ut her.

2.2.7. Lærerstyrt veiledning individuelt og i grupper

Studenten lager egne læringsmål og er aktiv i planlegging, gjennomføring og vurdering av måloppnåelse. Studenten skal selv aktivt søke og ta imot veiledning. Veiledning og selvrefleksjon over tid bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse i arbeidet med demens og alderspsykiatri.

Lærerens rolle i fagskoleutdanningen er i stor grad knyttet til veiledning, undervisningsvurdering og tilrettelegging for læring. Refleksjon før, under og etter handling er vesentlig for at yrkesutøvelsen skal forbedres.

2.2.8. Selvstudium og individuelle oppgaver

Selvstudier er en viktig del av opplæringen. Studentene tilegner seg teoretisk kunnskap individuelt og i samarbeid med hverandre gjennom basisgruppene, samt i diskusjoner med fagpersoner/forelesere og lærere. Det legges vekt på å oppøve evne til skriftlig og muntlig formidling av egen kompetanse. Oppgaveløsning foregår individuelt og i grupper med veiledning. Oppgavene/arbeidskravene er skriftlige innleveringer og/eller muntlige fremlegg.

Studentene skal i løpet av utdanningen ha tilegnet seg til sammen 2000 sider faglitteratur, av dette 300 sider selvvalgt litteratur i fordypningsemnet. I tillegg består utdanningen av fordypningsoppgave/hovedprosjekt. Det er utarbeidet egne retningslinjer/vurderingskriterier for disse arbeidsformene.

2.2.9 Prosjektarbeid

Arbeidskrav knyttet til praksis på egen arbeidsplass, samt hovedoppgaven er strukturert som et prosjektarbeid. Prosjektarbeid er en problemorientert arbeidsform. Lærestoffet er ikke gitt, det må studenten finne selv, men lærer gir veiledning gjennom hele arbeidet hvis det er behov for det. Studenter og lærer planlegger i fellesskap framdriften av prosjektet som skal resultere i et produkt eller en rapport som andre kan få del i. Et eksempel er at studentene beskriver innovasjonstiltak i den personrettede omsorg hos en bruker med demens. Studentene setter opp antagelser, forklaringer, årsakssammenhenger og utarbeider en problemformulering. Studenten finner ut hva han/hun allerede kan om temaet, for deretter å finne hva han/hun behøver av ny kunnskap. En problemstilling må besvares med mer enn å reprodusere fakta.

Studenten definerer problemstilling, planlegger og gjennomfører arbeidet fra idé til ferdig produkt.

2.2.10 Presentasjoner

Presentasjoner av arbeidskrav og andre oppgaver for klassen benyttes i noen grad i løpet av studiet.

2.2.11 Praksis med veiledning

Praksisplassen må alltid godkjennes av skolen. Studentene utarbeider egne mål i samarbeid med veileder på praksisplassen. Målene for praksisperioden må gjenspeile innholdet i teorimodulene. Det kan velges mellom to ulike former for praksis:

- **Praksis gjennomført som prosjektarbeid på egen arbeidsplass;** er aktuelt for studenter som har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. I praksisperioden skal studentene gjøre et

endringsarbeid/utviklingsarbeid innen fagfeltet Demens og alderspsykiatri på egen arbeidsplass etter bestemte retningslinjer.

- **Praksisutplassering på arbeidsplass som tilbyr helsetjenester til mennesker med demens og alderspsykiatriske utfordringer;** er egnet for studenter som ikke har sitt daglige arbeid innen fagfeltet.

Praksis blir et felles ansvar for arbeidstaker og arbeidsgiver, og denne formen for praksis krever at studenten får tid til utviklingsarbeid og veiledning. Studentene får synliggjort sin kompetanse innenfor egen organisasjon. Dette kan bidra til kompetanseutvikling på arbeidsplassen samt at den enkelte arbeidstaker kan få endrede oppgaver og økt ansvar.

Veiledning i praksisperioden:

Veiledning og vurdering av studentens læringsutbytte i praksisperioden foregår kontinuerlig. Dette er en forutsetning for å nå formålet med praksis. Underveisvurdering skal ta hensyn til studentens læreforutsetninger, rammefaktorer og mål for praksisperioden, studentenes læringsutbytte, veiledningens innhold og valg av læresituasjoner. Formalisert veiledning og selvrefleksjon over tid, bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse.

3. VURDERINGSFORMER

Vurdering blir gjennomført i alle emner og i samsvar med læringsutbyttebeskrivelsenes arbeidskrav på en slik måte, at fagskolen på mest mulig sikkert grunnlag kan vurdere kandidatens overordnede læringsutbytte og foreta en helhetsvurdering av kandidatens kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse. Alle emner gis en emnekarakter. I noen emner er det i tillegg til emnekarakter også en sluttvurdering med eksamenskarakter.

I alle emnene skal studenten arbeide med obligatoriske arbeidskrav. Arbeidskravene er utformet som skriftlige oppgaver og er relatert til sentrale temaer innen studiets emner. Arbeidskravene utføres både individuelt og i gruppe. Arbeidskrav er obligatoriske skriftlige oppgaver, muntlig undervisning for medstudenter og muntlig framlegg for faglærer.

- Alle skriftlige arbeidskrav skal leveres i innleveringsmappe på It`s Learning
- Et arbeidskrav er godkjent når det tilfredsstillende de retningslinjene som er angitt under det enkelte arbeidskrav, og karakteren er fra A-E; F er Ikke bestått.
- Ved fravær i forbindelse med muntlig framlegg, vil studenten måtte utføre framlegget på et senere tidspunkt, eller utarbeide et eget skriftlig arbeid

Det benyttes bokstavkarakter på en skala fra A til F, hvor A er beste karakter og F er Ikke bestått (tabell 8).

Tabell 2. Karakterskala med generell beskrivelse

Symbol	Betegnelse	Generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier
A	Fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Studenten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.
B	Meget god	Meget god prestasjon. Studenten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.
C	God	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder.

		Studenten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.
D	Nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Studenten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.
E	Tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstillende minimumskravene, men heller ikke mer. Studenten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.
F	Ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstillende de faglige minimumskravene. Studenten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.

3.1. Mappesvurdering (underveissvurdering) og emnekarakter

- I hvert emne skal det foretas en sluttvurdering av studenten i forhold til emnets læringsutbytte
- Vurderingsgrunnlag og -kriterier er beskrevet i den enkelte emneplan. Se kapittel 4
- Det skal være en helhetsvurdering av studentens kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse i alle emnets temaer
- Det er emnets lærere som foretar sluttvurderingen
- Hvis en student vurderes til ikke bestått i et emne må emnet gjennomføres på nytt
- Obligatoriske arbeider må være godkjent før studenten kan avlegge eksamen og få endelig karakter i et emne
- Dersom en student avbryter en praksisperiode uten dokumentert årsak, blir praksisperioden vurdert til «ikke bestått»

Mappesvurdering som vurderingsmåte: Mappesvurdering benyttes for å få bedre sammenheng og helhet i læringsprosessen. Dette oppnås blant annet ved at innleveringer ikke er avsluttet i det øyeblikk de er levert, men at de i større grad benyttes som et ledd i læringsprosessen og som et grunnlag for veiledning til studenten om hva det må arbeides videre med. Forutsetningen er også at det skal være en tettere dialog mellom faglærer og student om progresjon og utvikling i læringen, noe som innebærer at lærer og student går gjennom innholdet i arbeidsmappa. Studenten skriver til slutt en refleksjon som skal inneholde beskrivelse av arbeid som er gjort, egen vurdering av arbeidet og synspunkter rundt egen progresjon og læring. Når sluttkarakter i emnet fastsettes, blir det gjort på grunnlag av en helhetlig vurdering av studenten. I tillegg til vurderingsmappa, vil momenter som faglig interesse, deltakelse, aktivitet i timene og samarbeid med medstudenter og lærere bli vurdert

3.2. Sluttvurdering og eksamenskarakter

For fullstendige regler angående eksamen og sluttvurdering se skolens forskrift.

3.2.1. Vilkår for eksamen

- Fagskolen gir utfyllende bestemmelser for organiseringen av eksamen og utarbeider en eksamensplan. Denne offentliggjøres senest 6 uker før eksamen på skolens læringsplattform og/eller hjemmeside.
- For å kunne fremstille seg til eksamen/hovedprosjekt må alle tidligere emner, eksamener og praksis i studiet være bestått/godkjent.
- Studenten er selv ansvarlig for å holde seg orientert om tid og sted for den enkelte eksamensavvikling.
- Krav om obligatorisk fremmøte til undervisning, gruppesamlinger, obligatoriske arbeidskrav og praksis skal fremgå av studieplanen.
- Studentavgift for gjeldende skoleår skal være betalt innen angitt frist (se forskrift). Slutter studenten studiene etter 01.10, kan studenten ikke kreve studentavgiften tilbakebetalt.

- Studenter som er tatt opp til et studieprogram blir automatisk oppmeldt til eksamen.
- Ved mistanke om fusk eller forsøk på fusk, gjelder § 7.3 sjette ledd i fagskolens forskrift.

3.2.2. Veiledet praksis

- Omfang og retningslinjer for praksis framgår av den enkelte studieplan som inneholder praksis, Demens og alderspsykiatri, kapittel 4
- Ved vurdering av praksisopplæring er det ekstern veileder eller praksislærer på praksisstedet og fagskolens faglærer som vurderer studentens praksis til "bestått"/"ikke bestått". Studenten har krav på veiledning underveis.
- Står en student i fare for å få vurdert sin praksisperiode til "ikke bestått", skal studenten varsles skriftlig om dette senest halvveis i praksisperioden. Hvis det i siste halvdel av praksisperioden oppstår forhold som gjør at studenten står i fare for å få vurdert praksisperioden til "ikke bestått", skal studenten varsles om dette umiddelbart.
- Ved fare for "ikke bestått" praksis, skal ekstern veileder eller praksislærer og fagskolens faglærere gi en skriftlig begrunnelse.
- Ved "ikke bestått" praksisperiode, kan studenten ta denne opp igjen bare én gang. Ved andre gang "ikke bestått" i samme praksisperiode, vil studenten miste studieretten.
- Vurdering av muntlig prestasjon og vurdering av praksisopplæring eller lignende som ikke lar seg etterprøve, kan ikke påklages, jfr 8-3 pkt 1 og Lov om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleloven) § 22

3.2.3. Vurdering

- Grunnlaget for vurdering er læringsutbyttebeskrivelsene slik de er definert i plan for emnet.
- Emnets eksamensform og vektning, dersom emnet består av flere deleksamener, skal fremgå av planen for det enkelte emnet, se kapittel 4
- Følgende eksamensformer kan benyttes – enten individuelt eller i gruppe:
  - skriftlig eksamen med tilsyn
  - skriftlig eksamen uten tilsyn, som for eksempel hjemmeeksamen, prosjektoppgave, hovedprosjekt og presentasjonsmapper
  - muntlig eksamen
  - praksis, laboratorieøvelser, muntlige presentasjoner
- Alle skriftlige eksamener, både med og uten tilsyn skal normalt leveres med kandidatnummer.
- Studenten har selv ansvar for å oppbevare arbeidskrav som skal leveres for evaluering i form av presentasjonsmapper.
- Det skal fremgå av studieplanen dersom deleksamener kreves bestått i en bestemt rekkefølge, og dersom bestått deleksamen er en forutsetning for å avlegge andre deleksamener, se kapittel 4

3.3. Sluttdokumentasjon

3.3.1. Vitnemål

Vitnemål utstedes for fullført og bestått studium. Vitnemålet dokumenterer det overordnede læringsutbyttet, emner og evt praksis som inngår i utdanningen, karakterene som er oppnådd, og antall studiepoeng for det enkelte emne.

3.3.2. Karakterutskrift

Hvis studenten har tatt enkeltemner, eller ikke har fullført eller bestått hele utdanningen, kan det utstedes karakterutskrift.

3.3.3. Tilknytningskrav, innpass og fritak

For at en fagskole skal kunne utstede vitnemål eller annen dokumentasjon for fullført utdanning, må minst 30 av studiepoengene som skal inngå i beregningsgrunnlaget, være avlagt ved fagskolen. Det er normalt den siste fagskolen som har en student før fullført utdanningsløp, som har ansvaret for å utstede vitnemålet. Ved innpassing mellom fagskoler kan det avtales særskilte ordninger for utstedelse av vitnemål mellom de berørte fagskolene.

For ytterligere informasjon om sluttdokumentasjon, se Forskrift om opptak, studier og eksamen ved Fagskolen Oslo Akershus.

4. OVERSIKT OVER EMNER OG TEMA

4.1 Emne 1 – Generell del

Emne 1	Studiepoeng	Tema
Emne 1 danner et felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag, og skal bidra til at studentene utvikler nødvendig kunnskap og forståelse i en felles referanseramme for yrkesutøvere i helse- og sosialtjenestene.		Felles grunnlag
Læringsutbytte emnenivå		
Kunnskap Kandidaten kan: <ul style="list-style-type: none"> • anvende et felles kunnskapsgrunnlag, referanseramme, verdier og lovverk for helse- og oppvekstfagene.		
Ferdigheter Kandidaten kan: <ul style="list-style-type: none"> • kommunisere profesjonelt med brukere, pårørende, foresatte, medarbeidere og andre aktuelle yrkesgrupper • ta medansvar for tilbakemelding til faglig og politisk myndighet om hjelpebehov og virkning av tiltak • se hvordan teori henger sammen med og påvirker praktisk handling		
Generell kompetanse Kandidaten kan: <ul style="list-style-type: none"> • identifisere etiske utfordringer og dilemmaer, reflektere over egen praksis og begrunner sine vurderinger faglig, etisk og juridisk		
Tema		
Arbeidsformer og metoder i studiet <ul style="list-style-type: none"> • Kunnskapsgrunnlag • Studieteknikk og kildekritikk • Refleksjon • Grunnleggende IKT • Samhandling i grupper		
Helse- og sosialfagene i samfunnet <ul style="list-style-type: none"> • Helse- og sosialfagenes utvikling • Struktur og oppbygging i helsevesenet		
Kommunikasjon og samhandling <ul style="list-style-type: none"> • Kommunikasjonsteori • Relasjonskompetanse • Veiledning • Konflikthåndtering • Tverrkulturell samhandling		
Etikk <ul style="list-style-type: none"> • Menneskesyn • Yrkesetikk • Brukermedvirkning og verdighet • Etisk refleksjon og refleksjonsmodeller • Roller, makt og avmakt • Tvang og kontroll		
Stats- og kommunalkunnskap, helse og sosialpolitikk <ul style="list-style-type: none"> • Folkehelse • Hverdagsmestring		

- Lowerket som regulerer helse- og sosialsektoren
- Velferdsteknologi

Sosiologi og psykologi

- Utviklingsteorier
- Hjernens utvikling
- Emosjoner, behov og motivasjon
- Kriser og forsvarsmekanismer

Undervisningsformer

- Dialogforelesninger
- Workshop
- Selvstudium
- Basisgrupper
- Gruppearbeid
- Arbeidskrav

Arbeidskrav

1. Kommunikasjon og samhandling – gruppeoppgave ca 2000 ord
2. Sosiologi og psykologi – individuell oppgave ca 2000 ord
3. Forbedring av oppgave 1 og 2
4. Refleksjonsnotat til hvert arbeidskrav, samt over eget læringsutbytte i emnet

Vurderingsform

Det enkelte mappekrav vurderes med utgangspunkt i vurderingskriterier for mappekrav.

Arbeidskrav 1 vurderes som godkjent/ikke godkjent

Arbeidskrav 2 vurderes med karakter A-F

Litteratur

Aktuelle nasjonale planer og retningslinjer utgitt av departement og direktorat

Eide, H. og Eide, T. (2017). Kommunikasjon i relasjoner – personorientering, samhandling, etikk. Gyldendal akademisk

Grasaas, K. G., Sjørnsen, M. og Stordalen, J. (2019). Fag, etikk og kommunikasjon. Cappelen Damm Akademisk

Helgesen, Leif A., Grasaas, Kari K. og Sjørnsen, Marit (2016), *Psykologi og Sosiologi*, Cappelen Damm Akademisk

Skau, G. M. (2018): *Gode fagfolk vokser: Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. Oslo: Cappelen Akademisk.

Helse- og omsorgslover www.lovdatab.no

4.2 Emne 2 – Naturlig aldring og alderdommens utfordringer

Emne 2	Studiepoeng	Tema
		Naturlig aldring og alderdommens utfordringer
Læringsutbytte emnenivå		
Kunnskap Studenten har: <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om normale aldersforandringer av fysisk, sansemessig, miljømessig, atferdsmessig og psykososial karakter • har innsikt i etiske og juridiske rammer ved bruk av velferdsteknologi • har innsikt i lover og forskrifter som regulerer tjenesten, trygde og pensjon- og pasientrettigheter • forstår betydningen av hvordan mestringsstrategier og deltagelse i personsentrert omsorg kan gi økt livskvalitet for den enkelte pasient/bruker • har kunnskap om hvordan ulike former for tap kan gi psykiske og sosiale problemer slik at funksjonsevne og livskvalitet påvirkes • kan oppdatere sin kunnskap om innovasjon og velferdsteknologi		
Ferdigheter Studenten kan: <ul style="list-style-type: none"> • anvende faglige kunnskap for å identifisere ressurser og behov for å forebygge sykdom og funksjonsnedsettelse • kartlegge og identifisere pasienten/brukerens ressurser og behov for tiltak knyttet til ernæring, tannhelse og funksjonsnivå • anvende kunnskap om mestringsstrategier for at pasienter/brukere skal kunne delta i sosialt nettverk • kan finne informasjon om bruker og pårørendes påvirkning av sykdom og aldring		
Generell kompetanse Studenten kan: <ul style="list-style-type: none"> • samarbeide med pasient/ bruker og pårørende på en måte som ivaretar brukermedvirkning, mestring og verdighet, og som møter deres behov for meningsfull aktivitet • har forståelse for personsentrert omsorg i arbeidet for å forebygge sykdom og funksjonsnedsettelse		
Tema		
Aldring <ul style="list-style-type: none"> • synet på aldring og eldre mennesker i et historisk og fremtidsrettet perspektiv • demografi, psykologiske og biologiske aldersforandringer • kartlegge funksjonsnivå av fysisk, sansemessig, miljømessig, atferdsmessig og psykososial karakter • tap, ensomhet, isolasjon og sosiale nettverk • eldre sine opplevelse av sykdom, og det å være mottaker av hjelp • eldre som pårørende • ernæring og tannhelse • tilrettelegge av fysiske omgivelser ved blant annet tekniske hjelpemidler • innovasjon, velferdsteknologi og personsentrert omsorg		
Rettsikkerhet, lover og trygdeordninger <ul style="list-style-type: none"> • lover og forskrifter knyttet til eldre og aldring • etiske dilemmaer knyttet til utredning, omsorg og behandling av personer med demens • overgrep mot eldre • etiske og juridiske rammer ved bruk av velferdsteknologi		

- kunnskaper om helse- og omsorgstjenesteloven og den enkeltes rettigheter

Mestring, verdighet og deltagelse

- mestringsstrategier for økt livskvalitet
- empowerment, brukermedvirkning i dagliglivet
- personorientert omsorg
- innovasjon i omsorg
- verdighet, livsglede og kreativitet

Forebygge sykdom og funksjonsnedsettelse

- identifisere ressurser og behov
- iverksette og vurdere tiltak der det er egenomsorgssvikt
- evaluere tiltak sammen med pasient/bruker og pårørende
- samarbeid med bruker og pårørende
- egenomsorg og opplevelse av mestring

Undervisningsformer

- Dialogforelesninger
- Workshop
- Selvstudium
- Basisgrupper
- Gruppearbeid
- Arbeidskrav

Arbeidskrav

1. Aldring i lys av livshistorien. Gruppeoppgave m/intervju og framlegg 2000 ord
2. Mestring, verdighet og deltagelse. Individuell oppgave 2500 ord
3. Refleksjonsnotat til hvert arbeidskrav, over eget læringsutbytte- maks 1000 ord

Vurderingsform

Det enkelte mappekav vurderes med utgangspunkt i vurderingskriterier for mappekav.

Arbeidskrav 1 vurderes som godkjent/ikke godkjent

Arbeidskrav 2 vurderes med karakter A-F

Litteratur

Aktuelle nasjonale planer og retningslinjer utgitt av departement og direktorat

Eide, H. og Eide, T. (2017). Kommunikasjon i relasjoner – personorientering, samhandling, etikk. Gyldendal akademisk

Engedal, K. og Haugen, P.K (2008) *Alderspsykiatri i praksis*. Forlaget Aldring og helse

Kirkevold, M., Brodtkorp, K. og A.H. Ranhoff (2014) *Geriatrisk sykepleie. God omsorg til den gamle pasienten*. Gyldendal Akademisk

Skau, G. M. (2018): *Gode fagfolk vokser: Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. Oslo: Cappelen Akademisk.

Temahefter:

Berg G., (2012) Måltider er mer enn mat Forlaget aldring og helse

Holthe T. (2016) Velferdsteknologi og kognitive hjelpemidler. Forlaget Aldring og helse

Røen, I og Storlien M.S (2015) Strukturert miljøbehandling i demensomsorgen. (Tema) Aldring og helse, Nasjonal kompetansetjeneste

Nettressurser:

Sentrale lover og forskrifter

www.lovdatab.no

Helse- og omsorgsdepartementet (2018) Meld. St. 15(2017-2018) Leve hele livet- en kvalitetsreform for eldre Helse- og omsorgsdepartementet (2015)

Demensplan 2020. Et mer demensvennlig samfunn Helsedirektoratet 2012)

Kosthåndboken-veileder i ernæringsarbeid i helse- og omsorgstjenesten

<https://mhfa.no/kosthandboken---veileder-i-ernaringsarbeid-i-helse--ogomsorgstjenesten>

Helse- og omsorgsdepartementet (2013) Meld. St.29 (2012-2013) Morgendagens omsorg Aldringoghelse.no

4.3 Emne 3 – Demens og psykiatriske lidelser

Emne 3	Studiepoeng	Tema
		Demens og psykiatriske lidelser
Læringsutbytte emnenivå		
Kunnskap Studenten har/kan: <ul style="list-style-type: none"> •kunnskap om ulike typer demens, samt prinsipper og teorier for behandling og personsentrert omsorg • kunnskap om forebyggende arbeid innen alderspsykiatri og demensomsorg •oppdatere sin yrkesfaglige kunnskap om årsaker og konsekvenser ved utfordrende adferd for å forebygge bruk av makt og tvang • kunnskap om miljøbehandling og miljøterapeutiske tiltak i personsentrert omsorg • har kunnskap om etiske dilemmaer og juridiske retningslinjer i arbeid med utfordrende adferd		
Ferdigheter Studenten kan: <ul style="list-style-type: none"> • utføre miljøbehandlingstiltak som ivaretar personsentrert omsorg for personer med demens og/eller psykiske lidelser • kartlegge utfordrende adferd og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for tilrettelegging og tillitsskapende tiltak • anvende kommunikasjonsformer og teknikker for å oppnå tillit, brukermedvirkning og å unngå krenkelser og overgrep • anvende kunnskap om forebyggende arbeid, sykdom og funksjonsnedsettelse for å planlegge og iverksette tiltak som ivaretar pasientenes/brukers behov for aktivitet, pleie og omsorg • kartlegge og rapportere tilstand og funksjonsnivå hos pasient/bruker		
Generell kompetanse Studenten kan: <ul style="list-style-type: none"> • kommunisere og samhandle med pasienter/brukere og deres pårørende for å oppnå best mulig personsentrert omsorg		
Tema		
Personer med demens <ul style="list-style-type: none"> • årsaker til og konsekvenser av demens • kartlegging, vurdering, forebyggende tiltak, måter å samhandle og intervensere på • psykologiske og sosiale perspektiver og teorier relatert til demens • kommunikasjon og samhandling i personsentrert omsorg for personer med demens og deres pårørende • miljøarbeid og miljøterapeutiske tiltak		

- hverdagsmestring
- dagaktivitetstilbud til personer med demens
- yngre mennesker med demens
- psykisk utviklingshemmede med demens
- egen opplevelse av det å leve med demens
- vurdering av samtykkekompetanse ved demens
- forhåndssamtale og framtidsfullmakt

Personer med psykiske lidelser

- årsaker til og konsekvenser av psykiske lidelser
  - kartlegging, vurdering, forebyggende tiltak, måter å samhandle og intervensere på
  - kommunikasjon og samhandling i personsentrert omsorg for personer med psykiske lidelser og deres pårørende
  - hverdagsmestring
  - psykiske lidelser hos eldre (som psykoser, depresjoner, manipsyriske, angst, akutte forvirringstilstander, tvangslidelser, søvnproblemer, selvmord blant eldre)
  - miljøarbeid og miljøterapeutiske tiltak
  - eldre og misbruk av rusmidler 3c. Utdfordrende atferd
  - årsaker til og konsekvenser av utfordrende atferd, kartlegging, vurdering, forebyggende tiltak, måter å samhandle og intervensere på
- kunnskap om lovverk for å forebygge tvang

Undervisningsformer

- Dialogforelesninger
- Workshop
- Selvstudium
- Basisgrupper
- Gruppearbeid
- Arbeidskrav

Arbeidskrav

1. Personer med demens. Individuell oppgave. 2000 ord
2. Personer med psykiske lidelser. Besvares individuelt eller i gruppe. 2500 ord
3. Utdfordrende adferd. Besvares i gruppe, m/ framlegg. 2500 ord
4. Refleksjonsnotat over eget læringsutbytte- maks 1000 ord

Vurderingsform

Det enkelte mappekraft vurderes med utgangspunkt i vurderingskriterier for mappekraft.
Arbeidskrav 1 - 3 vurderes med karakteren A-F
Refleksjonsnotat vurderes som bestått/ikke bestått

Litteratur

Aktuelle nasjonale planer og retningslinjer utgitt av departement og direktorat

Eide, H. og Eide, T. (2017). *Kommunikasjon i relasjoner – personorientering, samhandling, etikk*. Gyldendal akademisk

Engedal, K. og Haugen, P.K (2008) *Alderspsykiatri i praksis*. Forlaget Aldring og helse

Grasaas, K. G., Sjursen, M. og Stordalen, J. (2019). *Fag, etikk og kommunikasjon*. Cappelen Damm Akademisk

Kirkevold, M., Brodtkorp, K. og A.H. Ranhoff (2014) *Geriatrisk sykepleie. God omsorg til den gamle pasienten*. Gyldendal Akademisk

Skau, G. M. (2018): *Gode fagfolk vokser: Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. Oslo: Cappelen Akademisk.

Tretteteig S. (red.) (2016) *Demensboka*. Forlaget aldring og helse

4.4 Emne 4 – Organisering, system og ledelse

Emne 4	Studiepoeng	Tema
		Organisering, system og ledelse
Læringsutbytte emnenivå		
Kunnskap Studenten: <ul style="list-style-type: none"> • har innsikt i pasientforløp og kunnskap om aktørenes roller og ansvar • har kunnskap om tverrfaglig og flerfaglig samarbeid, om saksbehandling og om koordinering av helsetjenester • har kunnskap om ledelse, medarbeiderskap og organisasjonskultur i virksomheter i helse- og omsorgssektoren • har kunnskap om familieomsorg og frivillig arbeid • har kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper • har innsikt i kunnskapsbasert praksis og kjennskap til omsorgsforskning • har kunnskap om utviklingsarbeid og innovasjon i helse- og omsorgssektoren • forstår at en velfungerende helsetjeneste bidrar til verdiskapning i samfunnet		
Ferdigheter Studenten: <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper til å informere og veilede brukere og pårørende • kan anvende kunnskap om medarbeiderskap og organisasjonskultur for å bidra til et godt arbeidsmiljø • kan anvende metoder eller verktøy for etisk refleksjon i samarbeid med kollegaer • kan kartlegge observasjoner, bruke IKT i dokumentasjon og rapportering i helse- og omsorgssektoren • kan anvende velferdsteknologi i utviklingsarbeid • kan anvende relasjonskompetanse i samarbeid med familie og nettverk		
Generell kompetanse Studenten: <ul style="list-style-type: none"> • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeid om tjenestetilbud i helse- og omsorgssektoren • kan bidra til å utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon		
Tema		
Aktører i pasientforløpet <ul style="list-style-type: none"> • Familieomsorg og pårørendearbeid • Kommunale helse- og omsorgstjenester • Spesialisthelsetjenester • Lovregulerte og tilrettelagte boliger • Andre aktuelle tjenester • Frivillig arbeid		
Organisering og samhandling i pasientforløpet <ul style="list-style-type: none"> • Organisering og ledelse • Samhandling og koordinering av tjenestetilbudene • Samhandlingsreformen • LEON/BEON – Beste/Laveste effektive omsorgsnivå • Samarbeid med familie og frivillige aktører • Tverrfaglig- og flerfaglig samarbeid		

- Tiltakspakke demens

- Arbeidslag

Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy

- Yrkesrolle og identitet
- Kunnskapsbasert praksis
- Arbeidskultur, kreativitet og endringskompetanse
- Utviklingsarbeid
- Kulturmangfold og yrkesutøvelse
- Individuell plan
- E-helse
- Dokumentasjon og IKT
- Velferdsteknologi
- Saksbehandling

Kommunikasjon og veiledning

- Relasjons kompetanse
- Kommunikasjon- og veiledningskompetanse
- Grunnleggende pedagogiske prinsipper
- Etisk refleksjon
- Aktivitet og deltagelse

Undervisningsformer

- Dialogforelesninger
- Workshop
- Selvstudium
- Basisgrupper
- Gruppearbeid
- Arbeidskrav

Arbeidskrav

1. Organisering system og ledelse. Oppgave besvares individuelt. 2000 ord.
2. Refleksjonsnotat over eget læringsutbytte i emnet, maks 1000 ord.

Vurderingsform

Det enkelte mappekraft vurderes med utgangspunkt i vurderingskriterier for mappekraft.

Arbeidskrav 1 vurderes med karakter A-F

Refleksjonsnotat vurderes som bestått/ikke bestått

Litteratur

Aktuelle nasjonale planer og retningslinjer utgitt av departement og direktorat
Eide, H. og Eide, T. (2017). Kommunikasjon i relasjoner – personorientering, samhandling, etikk.
Gyldendal akademisk

Tretteteig S. (red.) (2016) Demensboka. Forlaget aldring og helse.

Nettressurser:

Helse- og omsorgsdepartementet: Fremtidens primærhelsetjeneste- nærhet og helhet. Meld. St. 26(2014-2015)

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-26-2014-2015/id2409890/>

NOU 2018:16 *Det viktigste først* Helse- og omsorgsdepartementet

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2018-16/id2622153/>

Helsedirektoratet (2017) Pårørendeveileder- veileder om pårørende i helse- og omsorgstjenesten

<https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/parorendeveileder>

Helse- og omsorgsdepartementet (2011) Innovasjon i omsorg NOU 2011:11 Oslo: Statens forvaltningstjeneste

Helse- og omsorgslover www.lovdata.no

4.5 Praksis

Praksis	Studiepoeng	Tema
<p>Studenten kan velge mellom to ulike former for praksis</p> <p>1. Praksis gjennomført som prosjektarbeid på egen arbeidsplass - et endringsarbeid/utviklingsarbeid innen fagfeltet tverrfaglig miljøarbeid i rus og psykisk helsearbeid på egen arbeidsplass</p> <p>2. Praksisutplassering på ekstern arbeidsplass som tilbyr helsetjenester til mennesker med psykiske lidelser og ruslidelser Studentene må, i samarbeid med faglærer og praksisveileder, tilpasse læringsutbyttebeskrivelsene til praksisstedets egenart og eget læringsbehov</p> <p>Taushetsplikt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studenter som gjennomfører sin opplæring ved arbeid, oppdrag eller verv og blir kjent med taushetsbelagte opplysninger, har taushetsplikt etter forvaltningslovens regler (§ 13-13f). Taushetsplikten gjelder også etter at studenten har avsluttet sin opplæring ved fagskole <p>Politiattest</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alle som ansettes eller får oppdrag innenfor helse og omsorgstjenestene i kommunene, skal godkjennes av politiet. Attesten må ikke være eldre enn tre måneder når den fremlegges for skolen og studenten må selv framskaffe dette i god tid innen praksisstart		Praksis / utviklingsarbeid
Læringsutbytte emnenivå		
<p>Kunnskap</p> <p>Studenten skal etter fullført utviklingsarbeid ha kunnskap om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prosjektarbeid som metode og arbeidsform • fagstoff som er nødvendig for å gjennomføre utviklingsarbeidet <p>Ferdigheter</p> <p>Studenten skal etter fullført utviklingsarbeid kunne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arbeide med en konkret problemstilling som er mest mulig realistisk i forhold til oppgaver studentene kan forvente å møte i framtidige arbeidssituasjoner • jobbe målrettet og holde tidsfrister • finne kreative og hensiktsmessige løsninger på utfordringer • presentere resultat av eget arbeid <p>Generell kompetanse</p> <p>Studenten skal etter fullfør utviklingsarbeid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ha generell kompetanse i å vise ansvarlighet for egen læring • ha generell kompetanse i fordeling og samordning av arbeidet i et utviklingsarbeid		

Kunnskap

Studenten skal etter fullført praksis ha kunnskap om:

- teori om helsesektoren generelt og praksisstedet spesielt

ansvarsområdene til andre yrkesgrupper på praksisstedet

Ferdigheter

Studenten skal etter fullført praksis kunne:

- anvende kunnskap fra teori til praktisk utførelse
- ta initiativ til og delta i samarbeid med egen og andre yrkesgrupper på praksisstedet

kommunisere og inngå i samarbeid med brukere, foresatte, pårørende og kolleger om utformingen av mål og delmål, utformingen av tiltak og vurderingsrutiner

Generell kompetanse

Studenten skal etter fullført praksis:

- ha generell kompetanse for å utøve etisk forsvarlig praksis og ta initiativ til å drøfte etiske problemstillinger
- ha generell kompetanse i å vurdere egen praksis ut fra kritisk analyse av arbeidsprosess og sluttresultat

Tema

- Praktisk prosjektarbeid som metode
- Lærestoffet er ikke gitt, det innhentes av studenten selv
- Studenten definerer og gjennomfører arbeidet fra idé til ferdig produkt

Undervisningsformer

- Dialogforelesninger
- Selvstudium
- Basisgrupper
- Case
- Prosjektrapport

Arbeidskrav

Felles for alle:

- Logger, til sammen 4 - maks 1000 ord
- Definere personlige mål/læringsutbyttebeskrivelser for praksis/prosjekt

Student med prosjekt egen arbeidsplass:

- Framdriftsplan/prosjektplan og prosjektrapport i praksis som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass
- Prosjektrapport inkludert refleksjonsnotat for prosjekt på eget arbeidssted – 7000 ord +/-10%

Student på eksternt arbeidsplass

- To casebeskrivelser fra praksis à 2500 ord +/- 10%

Vurderingsform

Det enkelte mappekrav vurderes med utgangspunkt i vurderingskriterier for mappekrav.

Arbeidskravene i begge typer praksis, vurderes med karakteren A-F

Refleksjonsnotat vurderes som bestått/ikke bestått

Litteratur

Aktuelle nasjonale planer og retningslinjer utgitt av departement og direktorat
Dalland, O. (2012), *Metode og oppgaveskriving for studenter*
Eide, H. og Eide, T. (2017). *Kommunikasjon i relasjoner – personorientering, samhandling, etikk*. Gyldendal akademisk
Engedal, K. og Haugen, P.K (2008) *Alderspsykiatri i praksis*. Forlaget Aldring og helse
Grasaas, K. G., Sjursen, M. og Stordalen, J. (2019). *Fag, etikk og kommunikasjon*. Cappelen Damm Akademisk
Kirkevold, M., Brodtkorp, K. og A.H. Ranhoff (2014) *Geriatrisk sykepleie. God omsorg til den gamle pasienten*. Gyldendal Akademisk
Skau, G. M. (2018): *Gode fagfolk vokser: Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. Oslo: Cappelen Akademisk.
Tretteteig S. (red.) (2016) *Demensboka*. Forlaget aldring og helse
Helse- og omsorgslover www.lovdatab.no

4.6 Emne 5 – Hovedprosjekt/fordypningsoppgave

Emne 5		
For å gjennomføre emne 5 må alle tidligere arbeidskrav, samt praksisperioden være fullført.	Studiepoeng	Tema
Læringsutbytte emnenivå		Hovedprosjekt/ fordypningsoppgave
<p>Studentene skal i samråd med læreren konkretisere sin egen læringsutbyttebeskrivelse i henhold til tema for hovedprosjektet og den overordnede læringsutbyttebeskrivelsen for modulen.</p> <p>Kunnskap Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har innsikt i kunnskapsbasert praksis • har kunnskap om utviklingsarbeid og kan oppdatere sin kunnskap om nasjonale planer, utviklingsprosjekter og innovasjon i helse- og omsorgssektoren • kan oppdatere sin kunnskap om faglige og etiske problemstillinger knyttet til arbeid med eldre <p>Ferdigheter Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for en valgt problemstilling knyttet til arbeid med eldre • kan anvende kunnskap til å belyse, vurdere og reflektere over en valgt problemstilling knyttet til arbeid med eldre • kan, innenfor eget ansvars- og arbeidsområde, planlegge, iverksette og evaluere tiltak og aktiviteter for eldre <p>Generell kompetanse Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for yrkesetiske retningslinjer som regulerer yrkesutøvelsen innen helse- og omsorgstjenesten • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at brukermedvirkning, den eldre brukerens integritet, og faglig forsvarlighet ivaretas <p>kan gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon på arbeidsplassen, bidra til å bedre kvaliteten på arbeidsplassens tjenestetilbud</p>		

Tema
<ul style="list-style-type: none">
• Tema for fordypningsarbeidet skal være praksisrettet og konkret
• Hovedprosjektet/fordypningsoppgaven skal være knyttet til ett eller flere temaer i utdanningens emner
• Tema for fordypningsarbeidet skal vise etisk refleksjon, faglig forståelse, bruk av relevant teori og erfaringer fra praksis
Undervisningsformer
<ul style="list-style-type: none">
• Dialogforelesninger
• Selvstudium
• Basisgrupper Prosjektarbeid
<ul style="list-style-type: none">
• Arbeidskrav
Skriftlig fordypningsoppgave – 7500 ord +/-10% Påfølgende muntlig eksamen
Vurderingsform
Eksamen vurderes med karakter A-F i forhold til kriteriene 1 – 6 i kap 3.1 <ul style="list-style-type: none">
• Fordypningsoppgaven/ hovedprosjektet vurderes av en intern og en ekstern sensor
• På bakgrunn av bestått skriftlig fordypningsoppgave gis foreløpig karakter 3 dager før muntlig høring. Ved ikke bestått skriftlig fordypning vil ikke studenten kunne gå opp til muntlig høring
• Muntlig høring gjennomføres med en intern og en ekstern sensor
• Endelig eksamenskarakter tildeles etter muntlig eksamen
• På studentenes vitnemål skal det stå en kort beskrivelse av fordypningsarbeidet/hovedprosjektet og dets innhold.
Litteratur
Aktuelle nasjonale planer og retningslinjer utgitt av departement og direktorat Eide, H. og Eide, T. (2017). <i>Kommunikasjon i relasjoner – personorientering, samhandling, etikk</i> . Gyldendal akademisk Engedal, K. og Haugen, P.K (2008) <i>Alderspsykiatri i praksis</i> . Forlaget Aldring og helse Grasaas, K. G., Sjursen, M. og Stordalen, J. (2019). <i>Fag, etikk og kommunikasjon</i> . Cappelen Damm Akademisk Kirkevold, M., Brodtkorp, K. og A.H. Ranhoff (2014) <i>Geriatrisk sykepleie. God omsorg til den gamle pasienten</i> . Gyldendal Akademisk Skau, G. M. (2018): <i>Gode fagfolk vokser: Personlig kompetanse i arbeid med mennesker</i> . Oslo: Cappelen Akademisk. Tretteteig S. (red.) (2016) <i>Demensboka</i> . Forlaget aldring og helse Helse- og omsorgslover www.lovdato.no

5. VEDLEGG

5.1 Retningslinjer for praksis på egen arbeidsplass

5.2 Retningslinjer for praksis på ekstern arbeidsplass

5.3 Skjemaer

